

בכך, שאלתי ובקשתי מהם שלא יהיה לריק יגיעי שיגעתי עם כל אחד ואחד ושמתי את נפשי בכפי בשביל טובת נפשיכם... בכך אהובי אחי ורעי, חזקי ואמצו ביראת השם כל אחד ואחד לפי כחו ובחינתו ולא יהיה לריק יגיעי, ושמרו תורת משה עבד ה' באשר למדתי אתכם.

2. חיי מוהר"ן שלו

פעם אחת אמר רבנו זכרוננו לברכה, קדם שבועות תקס"ז, כשנודע לו מפטירת איש אחד שהיה קצת ממקרביו: מי יודע מה נעשה עמו שם, אבל אם היה זוכה להתקרב כמו המקרבים אמתיים שלי. ועכשיו הולך לקראת שבועות מסתמא היה נדמה לו שמשפדל בענין הנסיעה אלי על שבועות בשכירות עגלה וכיוצא, והיו מכרחין להודיע לו: מה לך להשפדל בזה? הלא כבר אתה מת ונפט. וממילא היתה טובה לפניו, כי על כל פנים היה נודע לו שפבר מת. אבל עכשו אפשר שנדמה לו שמתחזק איזה בראווער [הינו מה שמבשלין בו שעורים ועושים שחר] וקונה שעורים וכיוצא, וטרוד בעסקיו המדמים לו.

3. ספר המידות ע' הרהורים

בעיר שיש שם ירידים ויומא דשוקא גדולים, שם הרהורי עבודה נרה ביותר. והסגלה לזה שיעסק ביומא דשוקא בתורה, ולא יבואו לו הרהורי עבודה נרה.

4. חיי מוהר"ן תקנב

שמענו פעם אחת משיחותיו הקדושות שאמר בפיו הקדוש, שהעבודה הגדולה שבגדולות בעבודת השם (התפילה) קלה ביותר לעשות (יותר) מעסק קנין, שמטריחין עצמן בשביל פרנסה ועסקי העולם הזה. כי הלא אנו רואין כמה יגיעות יגע האדם בשביל לנסע על איזה יריד ויומא דשוקא, שתכף במוצאי שבת צריך לטרח ולחפש אחר עגלה ונחפז מאד לטען סחורתו על העגלה ביגיעה גדולה ואחר כך צריך לנסע כל הלילה ולגדוד שנה מעיניו ומשבר כל גופו מחמת שצריך לישב על עגלה טעונה, ושאר טרחות ויגיעות פיוצא בהן כידוע להעולם. ואחר כך צריך לעמד כל היום על רגליו וכו' ובפרט בימות הקר העצום וכו'. וכל אלו הטרחות והיגיעות הכבדות והקשות הוא מטריח עצמו על ספק, כי ספק אם ירויח איזה רוח קטן, או אולי יאבד גם ההוצאות כמצי ברב הפעמים. נמצא שעל עסקי פרנסת העולם הזה מטריחין עצמן כל כך ביגיעות כאלה על ספק רוח קטן.

לענין שהיו מספרים מאחד, שהיה אז בכרך גדול של עירות העובדי כוכבים, ונתעכב שם הרבה מחמת שנדמה לו בכל פעם שעכשו יפעל וכן בכל פעם, עד שנתעכב הרבה שם ואמר, שכן הדרך כשבאין למקומות כאלו שנדמה בכל פעם עתה אפעל עתה אפעל וכו' וכו'.

וספר מעשה שהיה איש אחד שלא האמין במה שאומרים העולם, שיש לצים מסטרא אחרא שבאים לפעמים ומטעין בני אדם, כמו שארע כמה פעמים והוא לא האמין בזה. פעם אחד בלילה בא אצלו לץ אחד, וקראו אל החוץ שיצא ויצא לחוץ, והראה לו הלץ שיש לו סוס נאה למכר וירא, והנה הוא סוס נאה מאד וישאלו: כמה אתה רוצה? השיב הלץ: ארבעה אדומים וראה שהוא שנה בשפי שמונה אדומים, כי הוא סוס מבחר וטוב מאד וקנה אצלו הסוס בעד ארבעה אדומים והיה אצלו מציאה גדולה. למחר הוציא הסוס למכר ועמדו על המקח, ורצו לתן לו איזה סף אמר: מסתמא אם נותנין לי סף כזה הוא שנה כפלים! ולא נתרצה. והוליד הסוס להלן ורצו לתן לו גם כפלים כרצונו אמר: מסתמא שנה יותר כפלים מזה הסף. וכן הוליד הסוס להלן, עד שנקנס סף מכירת הסוס לאלפים, ולא נתרצה עם אחד למכרו כי כל מה שרצו לתן לו- אמר: מסתמא שנה יותר בכפלים עד שלא נמצא מי שיקחהו, רק המלך. והולידו להמלך ורצה לתן לו המלך סף עצום, כי הסוס הוטב מאד מאד בציני כל, ולא נתרצה עם המלך גם-כן כי אמר: מסתמא שנה יותר עד שגם המלך לא קנה הסוס. והלך מהמלך עם הסוס להשקותו והיה שם פלומפ [משאבה] שמשם משקין וקפץ הסוס לתוך הפלומפ, ונתעלס ואיננו (הינו שנדמה לו כך כי היה מעשה לצים כל הענין של הסוס) וצעק מאד על זה ונתקבצו אליו בני העולם לקול זעקתו, וישאלו אותו: מה אתה צועק? השיב, שהסוס שלו קפץ לתוך הפלומפ והכו אותו הכה ופצוץ, כי נדמה למשגע כי נקב הפלומפ צר מאד, ואיך אפשר שיקפץ הסוס לשם? וראה שמכין אותו והוא נראה כמשגע, ורצה לילך משם בתוך שרצה לילך משם, והנה הסוס מתחיל להושיט ראשו מתוך הפלומפ, והתחיל לצעק שנית: אהה אהה! מחמת שנדמה לו שיש שם סוסו. ונתקבצו שוב אצלו בני העולם, והכו אותו שנית, כי הוא משגע כנ"ל ורצה שוב לילך משם, כיון שרצה לילך- והנה מושיט שוב הסוס את ראשו מן הפלומפ והתחיל לצעק עוד כנ"ל, ונתקבצו שוב אליו והכוהו כנ"ל.

כך הסטרא אחרא מטעה את האדם בכל פעם, על לא דבר, בשקר גמור שאין בו ממש והוא נסת אחריה, והולך אחריה ונדמה לו בכל פעם שירויח יותר וימלא תאנתו יותר ורץ אחריהם כמה עתים, ופתאם נתעלמו, ובזרחים ומסתלקים ממנו כל התאוות באשר מזדמן לפעמים, שהתאוות מסתלקים קצת וכאשר האדם רוצה לפרד מהם, אזי חוזרים ומושיטים ראשם, והוא חוזר ורודף אחריהם וכן מתנהג להלן- שתכף שמושיטים ראשם הוא חוזר לרדף אחריהם. ולא באר הענין יותר והבן היטב.

אֱלֹהֵינוּ נִזְכָּר. וְכַתִּיב, "לֹא בְגִבּוֹרַת הַסּוֹס יִחַפֵּץ וְכוּ'". וְכַתִּיב: "שֶׁקֶר הַסּוֹס לֹתְשׁוּעָה וְכוּ'".

כִּי בַחֲנִינָה סוֹס הוּא בַחֲנִינָה תִּקְוָה זְהֻמָּה, בַּחֲנִינָה זְהֻמָּה מִצְרִים שְׁנֶאֱמַר בָּהֶם "הֵיוּ הַיִּרְדִּים מִצְרִים לְעִזָּה וְעַל סוֹסִים יִשְׁעֻנוּ וְכוּ'", שֶׁמֶשֶׁם נִמְשָׁךְ פָּגַם תַּאֲוַת מִמּוֹן שְׂרֹדֶף אַחֵר הַמִּמּוֹן בִּיגִיעוֹת יְתוּרוֹת בְּחֶנֶם וְעוֹשָׂה מֵהַטָּפֶל עֶקֶר וּמֵהָעֶקֶר טָפֶל, שֶׁתּוֹלָה הָעֶקֶר בְּהַסְבּוֹת שֶׁהֵם הַנְּסִיעוֹת וְהַטָּרְחוֹת שֶׁל הַמֶּשֶׁא וּמִתֵּן, וְשׁוֹכַח בְּה' יִתְבָּרֵךְ.

וְאֶפְלוּ כְּשֶׁמִּזְכִּירִין אוֹתוֹ בְּה' יִתְבָּרֵךְ וְכַתְּלִיתוֹ הַנִּצְחִי הוּא אוֹמֵר, הֲלֹא כַתִּיב, "וּבִרְכָּךְ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה" שֶׁדִּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָּה, שֶׁלֹּא יֵהָא יוֹשֵׁב בְּטֹל וְכוּ'. וְאִינוּ מְשִׁים אֶל לְבֹו לְבָלִי לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, כִּי בּוֹדָאי הָאֵמֶת הוּא שֶׁצָּרִיכִין אִיזָה עֶסֶק, אֲבָל חֲלִילָה לְהַפֵּךְ הַדְּבָר לַעֲשׂוֹת מֵהַסְבָּה שֶׁל הָעֶסֶק עֶקֶר וְלִרְדֹּף אַחֵר הַמֶּשֶׁא וּמִתֵּן בִּיגִיעוֹת וְטִלְטוּלִים וְסַפְנוֹת בְּגוּף וּנְפֶשׁ כְּאֵלֶּה, וּמִתּוֹרָה וּתְפִלָּה עוֹשָׂה טָפֶל, עַד שֶׁהִרְבֵּה מְשַׁלְכִים עֶסֶק הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי אֵף עַל פִּי שֶׁבִּנְעוּרֵיהֶם הָיוּ לוֹמְדִים מִפְּלָגִים וְכוּ', עַד שֶׁכְּמַעַט שׁוֹכְחִים גַּם אֶת הַתְּפִלָּה וְכוּ', בְּפֶרֶט בְּדוּרוֹת הַלְלוּ ה' יִתְבָּרֵךְ יִרְחֵם.

10. ליקוטי מוהר"ן כג

וְיֵשׁ פָּנִים דְּסִטְרָא אַחְרָא, שֶׁהֵם אֲנָפִין חֲשׂוֹכִין, מְרָה שְׁחוּרָה, עֲבוּדָת אֱלִילִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "לֹא יִהְיֶה לָּךְ אֱלֹהִים אַחֲרִים עַל פְּנֵי", וְאֵלֹו בְּנֵי אָדָם הַנוֹפְלִים בְּתַאֲוֹת מִמּוֹן וְאִינֶם מְאֲמִינִים שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יָכוֹל לִפְרֹגֵם אֶת הָאָדָם בְּסִבָּה קְלָה, וְרוֹדְפִים אַחֵר פְּרוֹנְסָתָם בִּיגִיעוֹת גְּדוּלוֹת וְהֵם אוֹכְלֵי לֶחֶם בְּעַצְבוֹן.

11. ליקוטי מוהר"ן תנינא נ

הַמִּחְשָׁבָה בִּיד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כְּרִצּוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה. וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה שְׂגִי מִחְשָׁבוֹת בִּיחֵד כָּלֵל. וְאֶפְלוּ אִם לִפְעָמִים מִחְשָׁבָתוֹ פּוֹרַחַת וּמְשׁוּטָט בְּדְבָרִים אַחֲרִים וְזָרִים הִיא בִּיד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ בְּעַל כִּרְחָה אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לְחֶשֶׁב מֵה שְׂרָאוֹי. וְהוּא מִמֶּשׁ כְּמוֹ סוֹס שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֵר שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרִסְנוֹ וּמִחְזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל כִּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. כְּמוֹ כֵּן יְכוּלִים לְתַפֵּס אֶת הַמִּחְשָׁבָה בְּעַל כִּרְחוֹ לְהַשִּׁיבָה אֶל הַדֶּרֶךְ הַרְאִי.

12. מנורת המאור

וְכָל הַרּוּדֵף אַחֵר הָעוֹשֵׁר, לְעוֹלָם לֹא תִשְׁבַּע נַפְשׁוֹ מִמּוֹ, שְׁנֵאֱמַר "אֵהָב כֶּסֶף לֹא יִשְׁבַּע כֶּסֶף". וְכָל מִי שֶׁאִינוּ שִׂמְחָה בַחֲלֻקָּה, וְרוּדֵף אַחֵר הַמִּמּוֹן, לְעוֹלָם לֹא יִשְׁבַּע. כִּיצַד? יַחְמוֹד דְּבַר וִירְדּוּף אַחֲרָיו, כְּשִׁישִׁיג אוֹתוֹ – יִבְקֵשׁ יוֹתֵר, וְכִישִׁישִׁיג יוֹתֵר – יִבְקֵשׁ יוֹתֵר, נִמְצָא כָּל יָמָיו יִגַּע לְהַעֲשִׂיר, וְלֹא יִשִּׁיג תַּאֲוָתוֹ וְלֹא תִשְׁבַּע עֵינָיו.

אֲבָל כְּשֶׁאִין הַמַּחֲזִין נְקִיִּים וְזָכִים אֲזִי נַעֲשֶׂה מִבְּחִינַת שְׁעָרוֹת, בַּחֲנִינָה וְשִׁעְיָרִים יִרְקְדוּ שָׁם, בַּחֲנִינָה חֲלוּם עַל יְדֵי שֹׁד, וְזֶה בַּחֲנִינָה אָדָם וּבִהְמָה... "נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוּ כְּדִמוּתֵנוּ". "כְּדִמוּתֵנוּ" זֶה כַח הַמִּדְמָה, שֶׁהוּא "בְּצִלְמֵנוּ" בַּבְּחִינָה מְלָאךְ, בַּחֲנִינָה חֲלוּם עַל יְדֵי מְלָאךְ, כִּי בִשְׁעַת שְׁנֵה הַמַּחַם מִסְתַּלֵּק וְאִין נִשְׁאָר רַק בַּחֲנִינָה כַח הַמִּדְמָה. וְכִשְׁהַמַּחֲזִין זָכִים, אֲזִי גַם הַכַּח הַמִּדְמָה שֶׁנִּשְׁאָר הוּא בַּבְּחִינָה מְלָאךְ, בַּחֲנִינָה: "כְּדִמוּתֵנוּ בְּצִלְמֵנוּ" – שֶׁהַכַּח הַמִּדְמָה הוּא בְּצִלְמֵנוּ.

6. ספר המידות ערך קליפה

יֵשׁ שְׂדִים שְׁמִצּוּיִים בְּבָתִּים, שֶׁהֵם מְקַלְקֵלִין הַשְּׁלוֹם בֵּית, וְעַל יְדֵי זֶה כַּעַס וְקִטְטוֹת בְּבֵית. וְעֶקֶר הַבֵּית הוּא הָאִשָּׁה, כִּי בֵיתָה זֹאת אִשָּׁתוֹ, וְעַל כֵּן עַל פִּי רַב עֶקֶר הַקִּטְטוֹת מִמֶּנָּה. לְפַעְמִים נֶאֱחָזִים בְּשֶׂאֵר בְּנֵי הַבֵּית, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשִׂים הַקִּטְטוֹת וְהַמְרִיבוֹת כְּנָ"ל, וְעַל יְדֵי זֶה בָּאִים יְסוּרִים עַל בְּנֵי הַבֵּית. וְזֶה מִפְּרִשׁ בְּפָסוּק: "בְּתִיָּהֶם שְׁלוֹם מִפָּחַד", וְדִרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָּה: "מִפָּחַד" אֵלֹו שְׂדִים. וְזֶהוּ "שְׁלוֹם מִפָּחַד" כִּי הַשְּׁלוֹם הַפָּחַד הַפָּחַד, שֶׁהֵם הַשְּׂדִים הַמְקַלְקֵלִים הַשְּׁלוֹם כְּנָ"ל.

7. חיי מוהר"ן תז

מִסְפְּרֵי הַחֲקִירוֹת וְכוּ'. סֵפֶר הַרְבֵּה מְאֹד כְּמֵה פְעָמִים וְאֶסֶר עֲלֵינוּ מְאֹד מְאֹד לְבָלִי לַעֲיִן בָּהֶם וְלַהֲבִיט בָּהֶם כָּלֵל חֵס וְשְׁלוֹם. וְהַפְּלִיג מְאֹד בְּגִדְל הָאֶסוּר, כִּי הֵם מְבַלְבְּלִים דַּעַת הָאָדָם מְאֹד בְּדַעַת זְרוֹת שְׂאִינֶם מְסִימִים כָּלֵל לְדַעַת תּוֹרַתֵנוּ הַקְדוּשָׁה. גַּם אִינֶם מְאֲמִינִים בְּשְׂדִים, אֲשֶׁר בְּכָל דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָּה מְבַאֵר הַהֶפֶךְ.

8. שיחות הר"ן ה

וְיָמִי שְׁלוֹמֵךְ חֵס וְשְׁלוֹם, בְּסִפְרֵי הַמַּחְקָרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים נִכְנָס בְּלָבוֹ סִפְקוֹת וּכְפִירוֹת כִּי כָּל אָדָם נוֹלֵד עִם רִשְׁעוֹת, כִּי טָבַע כָּל אָדָם נִמְשָׁךְ אַחֵר רִשְׁעוֹת הֵינּוּ אַחֵר תַּאֲוֹת רַעוֹת שֶׁל עוֹלָם הִנֵּה רַחֲמֵנוּ לְצִלָּן, רַק מִחֲמַת יִרְאַת הָעֶנֶשׁ הוּא שׁוֹבֵר תַּאֲוָתוֹ וְנִכְנָס בְּדְרָכֵי ה'. אֲבָל כְּשֶׁלּוֹמֵד בְּאוֹתֵן הַסִּפְרִים שֶׁל חֲקִירוֹת חֵס וְשְׁלוֹם, אֲזִי מוֹצֵא לְעַצְמוֹ סִפְקוֹת וּכְפִירוֹת שֶׁהֵם סִיוַע לְרִשְׁעוֹת שֶׁלּוֹ שִׁישׁ בּוֹ בְּטָבְעוֹ.

9. ליקוטי הלכות, חו"מ הלכות שלוחין ה,כו.

כִּי בְעִנְיָן בְּלָבוֹל הַמִּדְמָה כָּלֵל כָּל הַתַּאֲוֹת, הֵן תַּאֲוָה הַנִּזְלָה הֵן תַּאֲוֹת מִמּוֹן וְחִסְרוֹן הַבְּשָׁחוֹן וְטָרְדַת הַפְּרִנְסָה. וְהַפֵּל הוּא בַּחֲנִינָה פָּגַם הָאֵמּוּנָה וְהַפֵּל תְּלוּי זֶה בְּזֶה וְאִין יוֹדְעִין מֵהֵיכָן הַהִתְחַלָּה וְעַל כֵּן קָשָׁה מְאֹד לְחַקֵּן... וְעַל כֵּן נִקְרָא הַבְּשָׁחוֹנוֹת שֶׁל שְׂוָא וְהַבֵּל בְּשֵׁם סוֹס, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "אֵלֶּה בְּרִקְבָּ וְאֵלֶּה בְּסוֹסִים, וְאֵנְחָנוּ בְּשֵׁם ה'".

מי שיש לו עשירות קצת, שהוא עכשו עני ביותר, מחמת שמסתכל תכף בגדולות, ולא תשבע עינו לעולם במה שיש לו, כי תכף שיש לו מאה אדומים הוא מתנהג כף שמכרח לו לפרנסתו יותר ממאתים אדומים. ואם השם יתברך נותן לו אלה אדומים או יותר, הוא מרבה בכלי כסף ובשאר הנהגות גדולות עד שיש לו דחקות פרנסה לפי דעתו, וכשתובעין אותו לצדקה הוא משיב מיד: אי אתה יודע שעכשו בצויק העתים, ולא כמים הראשונים עכשו, כי המשא ומתן נלקה ונתמצט, ואין מרויחין כי אם פרנסה בדחק, כי צרכי מרבים מאד.

והוא שוכח חסדי ה' שזה סמוך הרויח כל זה הסף, כי רב העשירים לא ירשו עשירותם מאבותם, רק רבם ככלם עליו לגדלה מעניות ודחקות, כי רבם היו משרתים תחלה וכיוצא בזה, והשם יתברך הקימם מעפר ומאשפות ונתן להם עשירות כזה לכל אחד כפי מה שחנן אותו, ועינו לא תשבע בכל זה. ולפני שנה או שנתיים נדמה לו בעצמו שאם היו לו ארבע מאות אדומים היה מספיק לו מאד, כי היה צריך להשכיר עצמו לגאמן ומשרת או להשתתף למי שיש לו רק מאתים, ועכשו יש לו בעצמו שני אלפים אדומים, ועדין אינו מספיק לו לרבויו צרכיו שהרבה על עצמו, כאלו הוא נולד עם כל זה, כאלו חיו תלויים בזה, ונדמה לו שאי אפשר לו לקמץ בשום דבר רק בדבר אחד הוא מקמץ, דהינו בצדקה.

1. סנהדרין סז ע"ב.

ועירי איקלע לאלפסגנדריא של מצרים, זבן חמרא. כי מטא לאשקוניה מיא פשר, וקם גמלא דוסקניתא. אמרו ליה: אי לאו ועירי את לא הנה מהדרין לך, מי איפא דזבין מידי הקא ולא בדיק ליה אמיא? ! [ועירי נקלע לאלכסנדריה של מצרים. קנה חמור, כאשר הגיע להשקותו מים – נמס. ונעשה לקרש עץ. אמרו לו: אם לא זעירי את (ואתה אדם חשוב) – לא היינו מחזירים לך (את דמי הקנייה), האם יש מישוהו שקונה דבר מה פה (במצרים) ולא בודק אותו על המים (לראות שהוא איננו כישוף)]

2. ליקוטי הלכות, אור"ח ברכת הריח וברכת הודאה, ד,ט.

ועקר אסור החרמין הוא על-ידי המים דיקא, כי עקר ההירות מחמץ למצה הוא דיקא משעה שנתנו מים בעסה... כי עקר אמונת חדוש העולם הוא בחינת מים, כי מים קדמו לעולם... ועקר אמונת חדוש העולם היא רק להאמין בהתחלת הבריאה שהם המים. להאמין שה' יתברך ברא את תחלת הבריאה שהיא המים יש מאין המחלט.

3 ליקוטי הלכות, אור"ח הלכות בציעת הפת כו.

ועל-כן צריכין רחיצה במים קדם האכילה, כי המים שהם בחינת הדעת של ים החכמה, הם מטהרין מכל הטמאות שבאין על-ידי

הרוח שטות, שהוא הפך הדעת. ועל-פי רב מונע הרוח שטות מעבודתו יתברך על-ידי טרדת הפרנסה מחמת שהרוח שטות מטעה אותו כאלו יש בלח ידיו להמשיך פרנסה, שזה בחינת פגם ואמרת 'פחי ועצם ידי עשה לי וכו'... על-כן צריכין לרחץ ידיו במים להורות שהפרנסה הוא רק על-ידי טהרת הידים במים עד שנקללין בהידיים שיש בהם החכמה שמשם כל הפרנסה. כי הידים בקדשה הם בחינת בטחון שמרימין ידיו לה' יתברך.

4. שיחות הר"ן נא.

כי העולם הזה מטעה אותנו לגמרי, שמראה אל האדם כאלו הוא מרויח בכל פעם, ובסוף אינו כלום. כאשר נראה בחוש ברב בני אדם שעוסקים ועובדים ימים ושנים בסחורות ומשא ומתן, ולבסוף קשכאין לחשבון אין נשאר בידם כלום... רק באמת אינו כלום לגמרי.

5. חיי מוהר"ן תקצא.

אחד שאל אותו אם להיות מלמד? השיב לו: לא. (כי אמר הוא זכרוננו לברכה ששלשה דברים אינם חשובים בעיניו: שוחט ומלמד וחסיד בעיר קטנה, מחמת שבנקל לו להפשל בגאות חס ושלום), טוב לך יותר להיות סוחר ובעל משא ומתן, רק בשעה שתלך בשוק תמאס ותבזה את העולם הזה בפיד.

6. דרשות הר"ן, דרוש י.

טבע הדמיון הוא, שאינו מדמה אלא מה שהוא בין עינו ואינו רואה בעתיד, והטוב אשר לפניו חושב שימשך תמיד ולא יפסק כלל. ולכן כשהעולם נוהג כמנהגו וטובותיו נמשכות הדמיון מתחזק להלחם עם השכל, ולהשקיע אותו לצד מטה, היפך נטייתו. לפי שהדברים המדומים נמשכים כאשר דימה, ואין חולק. (אין מתנגד לדימיון). ואז קשה מאד על רוב האנשים להשיג אהבת השי"ת ויראתו, לרוב מלחמת הדמיון והחושים הנשמעים אליו. אבל כאשר תקראנה תלאות ודברים שאינם על סדר מנהגו של עולם, עד שהדמיון צריך להכנע על כרחו להודות כי יש אלקים שופטים למעלה ממנהגו של עולם, והוא חרד לרגעיו כאשר יקרו דברים מרעידים וצרות מתרגשות, אז על כרחו יכנע לבבו הערל וישוב מלהלחם עם השכל.

7. שיחות הר"ן ו.

היצר הרע דומה כמו מי שהולך ורץ בין בני אדם, וידו סגורה ואין אדם יודע מה בתוכה, והוא מרמה בני אדם ושואל לכל אחד: מה אני אויב? ולכל אחד נדמה כאלו הוא אויבו מה שהוא מתאנה, ועל כן הכל רצים אחריו, כי כל אחד סובר שיש בידו מה שהוא חפץ, ואחר כך הוא פותח את ידו ואין בה כלום. כמו כן ממש, היצר הרע שהוא מרמה את כל העולם, והכל רצים אחריו ומרמה לכל אחד ואחד עד שנדמה לכל אחד ואחד כאלו יש בידו מה שהוא חפץ, כל אחד כפי שטותו ותאוותו, ואחר כך בסוף הוא פותח את ידו ואין בה כלום, כי אין מי שימלא תאוותו אצלו.

8. ליקוטי הלכות, אר"ח הלכות ברכת המזון ומים אחרונים ד,יט.

תאנות ממון שהוא בחינת חשך, אנפין חשוכין, מרה שחרה עצבות. בחינת מרבה נכסים מרבה דאגה. כי יש לו בכל פעם חסרונות יותר ויותר.

מה עושים עם ריצת העכברים?

פעם אחת אמר רבנו זכרוננו לברכה, קדם שבועות תקס"ז, כשנודע לו מפטירת איש אחד שהיה קצת ממקרביו: מי יודע מה נעשה עמו? אכל אם היה זוכה להתקרב כמו המקרבים אמתיים שלי. ועכשיו הולך לקראת שבועות מסתמא היה נדמה לו שמשפדל בענין הנסיעה אלי על שבועות בשכירות עגלה וכיוצא, והיו מכרחין להודיע לו: מה לך להשתדל בזה? הלא כבר אתה מת ונפטר. וממילא היתה טובה לפניו, כי על כל פנים היה נודע לו שפבר מת. אבל עכשיו אפשר שנדמה לו שמתזיק איזה בראווער [הינו מה שמבשלין בו שעורים ועושין שר] וקונה שעורים וכיוצא, וטרוד בעסקיו המדמים לו.

9. תניא פרק כז.

אל יפל לב אדם עליו, ולא ירע לבבו מאד גם אם יהיה בן כל ימיו במלחמה זו, כי אולי לכו נברא וזאת עבודתו, לאכפניא לסטרא אחרא [לכפות את היצר הרע] תמיד.

10. ליקוטי הלכות, הלכות פקדון ד,ג.

כל הטעיות והדחיות של כל אדם, שבכל יום שנדמה לו כאלו היום הזה אינו כלום, כאלו אינו מימי חיי, כאלו היום אי אפשר להתקרב לה' יתברך כלל. פאשר נמצא זה ברב בני אדם שאינם מפקחים על דרכיהם היטב, בפרט כשיש לו איזה סבה ומארג לטוב או להפך, חס ושלום, שאז היום מתבלבל אצלו לגמרי עד שרב ימיהם פלים בזה להכל ולריר, רחמנא לצלן. כגון: ביום זה הוא גריד ויומא דשוקא, וביום זה צריך לחשב חשבונותיו, וביום זה יוצא לדרך, ובאלו הימים הוא בדרך נע ונד ומטלטל, וביום זה בא מן הדרך וצריך להרים המשאוי מעל העגלה ולסדר הסחורה ולחלקה פראוי וכו', וביום זה מזדמן לו איזה מריבה וקטטה עם אחר, וביום זה נקרא על איזה סעודה, וכיוצא בזה בטוילים ובכלבולים שונים בכל יום ויום. עד שפמעט בכל יום נמצא בו בטול ובכלבול גדול. ואפלו בשאר הימים שאין בו מארעות פאלה. נדמה לו גם כן על פי הרב בכל יום כאלו היום הזה אינו כלום וכנ"ל.

מטרת העשירות

11. חיי מוהר"ן תסה.

אמר רצונו שכל אנשי שלומנו לא יהיה אחד מהם מלמד, וכמה פעמים דבר מזה... וכשעוסק במשא ומתן יכול להיות שבאותו השעה שיש לו ריוח ממון הרבה מאחר שאותה השעה היא שלו, על כן יכול להיות שזמין לו השם יתברך איזה הצלחה גדולה

בעסק שלו שהוא עוסק, ויכול להרויח באותה השעה שלו רוח גדול. אבל כשהוא מלמד, אזי כשמגיע לו השעה שלו שהוא שעת הצלחה שלו, אזי התלמיד מביא לו פשטידא טובה וכיוצא, עם זהב מעות ראש חדש, ובה יוצאה ועוברת שעה שלו שהוא שעת הצלחתו בדבר שטות כזה, וכיוצא בו, אבל אדם אחר יכול להרויח בהשעה שלו רוח גדול, כנ"ל.

12. ליקוטי מוהר"ן סח.

כל הנפשות תאבים ומתאנים לממון, ולא לממון בלבד מתאנים ואוהבים אותו, אלא אפילו להאדם שיש לו הממון דרך בני אדם למשך אליו ולאהב אותו מחמת שיש לו ממון כמו שאנו רואין בחוש, וכמו שכתוב: "ואוהבי עשיר רבים". וזה מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהנה משם. כי בודאי התחלת המקום שמשפדל משם הממון הוא בודאי בחינת קדשה ופע קדש ואחר כך נתגשם למטה, בדרך ההשתלשלות, ונתהנה ממון.

13. חיי מוהר"ן תקמג.

ושאלתי אותו זכרוננו לברכה: מי הוא הגדול? השיב בחפזון [בדרך גערה על שאני שואל דבר פשוט כזה]: מי שהוא למדן יותר חשוב יותר, מי שהוא עשיר חשוב יותר, מי שהוא מיחס חשוב יותר. והמובן מדבריו היה שכל מי שיש לו איזה חשיבות ומעלה מצד עשירות או מצד חכמה ויחוס, בודאי נשמתו גדולה ונבונה יותר. וכמו כן יש לו יצר הרע גדול ביותר, וגם בו תלויים כמה נפשות ביותר.

14. ליקוטי מוהר"ן תנינא סד.

מה שאנו רואים, שכל הנגידים הגדולים, כמעט כלם, הם משגעים ממש כמו שאנו רואין בחוש שכל מי שהוא עשיר, יש לו שגעון גדול. דע, כי הממון עושה אותו משגע, כי הממון הוא מנפילת העשירות של הנביאים, כי כל הנביאים היו עשירים, והנבואה כשבאה על הנביא, היה כמו משתגע, כמו שפרש רש"י: "ויתנבא" ואשתטי. ואצל הנגידים הנ"ל נעשה על ידי הממון שגעון גמור, ועל כן הם נעשים משגעים על ידי העשירות שלהם.